

TIT. XXV.

De Peculio Clericorum.

229 **P**eculium sic dictum, quasi *pusilla pecunia*, seu *patrimonium pusillum*. L. 5. §. 3. ff. de Peculio. *Strictè acceptum est ea portio bonorum, quam filius familias, vel servus quasi propriam habet permixta patris, aut Domini. Latius autem sumitur pro patrimonio, vel bonis alienis, etiamli paterfamilias sit.* L. 16. ff. Ad S. C. Trebelian. In presenti tamen nomine peculij bona Clericorum veniunt. L. 1. tit. 21. p. 1. ibi: *Pegujar de los Clerigos son todas las cosas, que ellos ganan derechamente por suyas, quier sean muebles, ó raizes.* Duplex est Clericorum peculium, *profectitium*, scilicet, quod acquirit ab Ecclesia, quasi matre spiritali, & *adventitium*, quod scilicet, aliunde quæritur iustè, ex sua persona, vel ex consanguineorum successione, vel ex donatione amicorum, vel quod quærit aliquo officio, vel industria, ita ut quod in Laico dicitur peculium castrense, vel quasi castrense, in Clerico adventitium dicatur. L. 2. tit. 21. p. 1. & ibid. Greg. Lop. Et quidem ad faciliorem explicationem ad quatuor classes possunt Clericorum bona reduci. 1. Enim sunt *bona patrimonialia*, quæ scilicet, habent Clerici ex proprio patrimonio adquisito ex hereditate, vel donatione, non quidem Ecclesie, sed ipsis Clericis facta. c. 15. de Testament. quod si dubium sit, an testator, vel donator Ecclesie, vel Clerico rem donasset: conjecturis standum est: nam si res donata sit conveniens Ecclesie: v. g. Calix, Ecclesie acquiritur: si vero res sit magis personæ, quam Ecclesie proportionata, v. g. vestis, Clerico acquiritur. Si donans sit consanguineus, vel amicus Clerici, vel Prælati, ipsi acquiritur donatio: Ecclesie verò si donans sit persona omnino extranea. c. 15. de Testament. Etiam sunt bona patrimonialia ea, quæ Clericus ex quocumque contractu acquirit, vel etiam propria industria independentèr à beneficio, vel ministerio Ecclesiastico: v. g. quia est pictor, vel Medicus. Siquidem Clerici per ordinationem neque fiunt domini incapaces, nec eo se abdicant. c. 18. 12. q. 1. ac proinde in ejsmodi bonis perfectum dominium habent, liberèque de eis disponere etiam ad usus profanos, valent, tam inter vivos, quam in testamento. c. 19.

12. q. 1. c. 1. c. 9. de Testament. L. 53. tit. 6. p. 1. l. 3. tit. 21. p. 1. Quod si ex bonis patrimonialibus, vel quali patrimonialibus, vel etiam de Ecclesiasticis necessarijs ad congruam sustentationem aliquid expendat beneficiarius in causas pias, potest utique sibi ex rebus Ecclesiasticis superfluis eam summam compensare, etiam si animo non compensandi expendisset, ut tenent aliqui cum Lug. de Just. D. 4. n. 92. contra aliquos. Deinde, quicquid ex his bonis Clerici acquirant, emendo, vel vendendo, v. g. sibi acquirunt. L. 6. tit. 21. p. 1. 2. Sunt bona quasi patrimonialia: quæ scilicet, Clerici, ut tales acquirunt: v. g. concionando: & quæ de congrua sustentatione, parèe vivendo, sibi reservant, quæ *parsonalia* solent appellari. Inter hæc bona, etiam numerantur funeralia, & alij redditus, qui *stola* dicuntur. Hæc enim tanquam merces laboris Clericis sine ullo onere à fidelibus dantur, ac per consequens de eis ad libitum disponere possunt. Etiam ut bona patrimonialia habentur distributiones quotidianæ, quæ dantur his, qui Divinis interfunt officijs. Et quidem harum dominium ad Clericos pertinere probatur à contrario sensu. Ex c. un. de Cleric. non resident. in 6. & tenent communiter cum D. Thom. 2. 2. q. 185. art. 7. TT. & Canonistæ contra Navar. de Redit. q. 1. monit. 30. & alios. Etiam quidquid his bonis emunt, vel aliter acquirunt Clerici sibi ipsis proculdubio acquirunt. L. 6. tit. 21. p. 1.

230 3. Sunt bona *beneficialia*, ut redditus, quos Clerici ex beneficio Ecclesiastico, vel Dignitate annuatim percipiunt, qui *fructus grossi* dicuntur. Horum dominium ad Episcopos, vel Clericos pertinere negat D. Martin. Azpilcuat. Navar. de Redit. q. 1. & in Apolog. q. 1. monit. 38. & 39. *Archiepisc. Less. de Just. lib. 2. cap. 4. n. 42. & alij*; qui proinde asserunt, Clericos ex iustitia teneri, fructus, qui ad ipsorum congruam sustentationem non sunt necessarij, in opera pia expendere. E contra verò, dominium verum in fructibus, etiam superfluis beneficiorum Episcopos, & Clericos habere, tenent D. Thom. 2. 2. q. 185. art. 7. Covar. in c. Cum in officijs, 7. de Testament. n. 6. Sanchez. in Decal. lib. 2. cap. 20. n. 24. Lug. de Justit. D. 4. sect. 1. n. 2. Barbof. de Jur. Eccles. lib. 3. cap. 17. n. 9. Gonz. in c. fin. b. t. n. 6. & alij, & constat ex eo, quod *Trid. sess. 23. de Ref. cap. 1.* ait: *Beneficiarios, qui non resident, prorata temporis absentia fructus suos non facere, nec tuta conscientia*

via illos detinere posse. Et de provisis ad beneficia curata, qui intra duos menses non faciunt publicam fidei professionem in ipso *Trid. sess. 24. de Ref. cap. 12.* dicitur, *non facere fructus suos*: unde à contrario sensu inferitur, quod fructus suos faciunt, si publicam fidei professionem faciunt: quod quidem juxta *Text. in L. 2. §. 2. ff. de Rebus creditis.* est idem; ac dominium acquirere. Et corroboratur ex c. fin. de His, quæ fiunt à major. part. Capit. c. un. de Cleric. non resident. in 6. & etiam ex c. 2. de Fidejussorib. ubi ex rebus beneficiarj inopis debita solvi jubentur. Et si non essent Domini ipsi beneficiarj, tallium redituum Ecclesia solutum, tanquam indebitum repeteret. L. 78. ff. de Solutioib. Etiam comprobatur ex *Const. Julij III. Cum sicut.* Edita 3. Jun. An. 1550. ubi prædictus Pontifex ait: *Pecunias, & res alias occasione beneficiorum Ecclesiasticorum provenientes, postquam ad manus Beneficiariorum pervenerunt: non alterius in Ecclesiasticis; sed potius ipsorum Beneficiariorum proprijs, & ab ijs adquisitis bonis adjudicari, & propterea quodammodo pro secularibus, & profanis haberi: fecit etiam Lex fin. tit. 21. p. 1.* Nec enim debent Clerici esse pejoris conditionis, quam Officiales, & operarij profani Ecclesiarum, ut Cantores, & alij Ministri, quibus stipendia assignata penesissimè acquiruntur: & hæc esse creditur fundatorum, & fidelium voluntas, & intentio: Hinc quidquid his bonis Clerici emunt, vel aliter acquirunt, sibi ipsis acquirunt; arg. c. 3. b. t. nam subrogatum lapit naturam ejus, in cujus locum subrogatur. Sic *Azor de Instit. p. 2. lib. 7. cap. 16. Navar. & alij contra Sarmient. & alios.* Sed ut hæc materia clarius percipiatur, & aliquibus Textibus, qui contrarij videntur, satisfaciamus, varios status hujusmodi bonorum, pro temporum varietate, distinguere est necessarium: Tempore enim prædicationis Christi Domini, Apostoli, cæterique Christiani vitam communem agebant, nec aliquid proprium possidere volebant. *Matt. 6. v. 31. Et c. 10. v. 9. Et c. 19. & 29.* sed omnia ad Apostolorum pedes deferrebant, ut ipsi inter fideles pro uniuscujusque necessitate distribuerent. *Act. Apostol. cap. 4. Text. in C. Dilectissimi, 2. 12. q. 1.* poterant tamen aliquid proprium retinere. Ex *Can. 40. Apostol. relato in c. 21. 12. q. 1.* Tunc enim si Clerici aliquid ultra sibi necessarium percipiebant, cum adhuc divisio bonorum non esset facta, furtum, & sacrilegium committebant. c. fin. 16. q. 1.

c. 7. 10. q. 2. c. 7. c. 23. 12. q. 1. *D. Hieronym. in Fr. D. 41. D. Bernard. in epist. 40.* Et Clerici dicebantur administratores. c. 19. 12. q. 2. c. 2. de Donation. & hoc modo intelliguntur prædicti Textus, & autoritates. Vel etiam possunt intelligi respectu bonorum; quæ non ad Clericos; sed ad Ecclesiam pertinent, quorum, non Domini, sed administratores Clerici sunt. Et quidem bona Ecclesiastica cum ad cultum, & honorem Dei sint destinata, patrimonium Christi, c. 16. de Præbend. c. 34. de Election. in 6. res Dei. *Trid. sess. 25. de Ref. cap. 1.* pecunia Christi. c. 1. c. 6. 12. q. 2. & alia hujusmodi dicuntur. Aucto tamen postea fidelium, & Clericorum numero, jam corrente anno 467. Univerſa Ecclesie bona fuerunt à S. Simplicio in quatuor partes divisa: quarum prima Episcopo. 2. fabricæ. 3. Clericis. Quarta denique pauperibus assignata fuit. *C. de Reditibus, 28. 12. q. 2.* sed demum hæc divisio antiquata fuit, & portio pauperum Episcopis cum onere eo alendi tributa fuit; & portio Clericorum cessavit. In cujus locum certi, & determinati redditus officijs Ecclesiasticis fuerunt assignati: quibus tanquam rebus proprijs Clerici utebantur, & beneficia Ecclesiastica appellari coeperunt. *Gonz. in c. 1. de Præbend. ex n. 7.*

231 In 4. denique classe sunt bona quæ proprie Ecclesiastica dicuntur, quæ scilicet, fidelium liberalitate sunt donata Ecclesijs, Monasterijs, & alijs pijs locis: & penes ipsas Ecclesias sunt, debentque impendi in fabricam tallium locorum, in Ministrorum salaria, in curam infirmorum, & in pauperum elemosynas. *L. fin. tit. 21. p. 1.* & hujusmodi bonorum dominium particulare, & penes ipsa Clericorum Collegia, vel Regularium Capitula: Vel si talia Collegia, & Capitula non sint, penes ipsam fideliū ad talem Ecclesiam spectantiam communitatem erunt. c. 1. de Testament. ibi: *In ejsdem Ecclesie dominio conservetur.* c. 11. 12. q. 1. *Trid. sess. 25. de Regul. cap. 3.* dominium tamen universale ejsmodi bonorum est penes Univerſalem Ecclesiam. Quod si Monasteria sint domini incapacia, Sedes Apostolica habet non solum dominium universale; sed etiam, & particulare rerum ipsis donatarum: vel erit penes locum Religiosum, ut personam factam, sicut dominium bonorum defuncti in hereditate jacente conservatur. *Glof. in c. 12. V. Ecclesiam, de V. S. Sic Cajetan. & alij contra Innoc. Navar. & alios*; qui tallium

bonorum dominium Christo tribuunt ex textibus supra allatis. Deinde, quicquid Praelati praedicti rebus emunt, vel altere acquirunt, non solum si nomine Ecclesiae, sed etiam si nomine proprio, vel etiam alterius extranei acquirant, Ecclesiae acquirunt. *c. 1. c. 2. c. 4. b. l. 7. tit. 21. p. 1.* Clericus igitur ex rebus Ecclesiasticis beneficiorum deducere debet quicquid necessarium est ad eius congruam sustentationem; hoc est, ut honeste vivat iuxta conditionem status, gradus, qualitatis, & Regionis: aliter enim debet se gerere Parochus, aliter Canonicus, aliter Episcopus, aliter nobilis, aliter graduatus, &c. *c. 28. de Praebend.* Nomine autem sustentationis congruae veniunt etiam donationes moderatae ex gratitudine, vel benevolentia, convivia, & alia huiusmodi.

232 Clericus quidem, licet Dominus sit reddituum Ecclesiasticorum, qui ad congruam sustentationem superfluit, eos tamen sub gravi teneri in pauperes, vel alias causas pias, praecipue propriae Ecclesiae, erogare. *Trid. sess. 25. de Ref. c. 1.* quantitas autem materiae constituens hanc gravem obligationem, non taxatur, sicut in furto, sed prudentem arbitrio relinquuntur taxanda: potest etiam Clericus consanguineis aliquid donare, si vere pauperes, sint, quin etiam eorum debita, etiam ob finem profanum contracta, solvere, vel ad dotem, vel studia, & ad decentem statum conservandum necessaria erogare, & suos filios, non solum legitimos, ante Clericatum habitos, sed etiam spurios alere debet. *Ex Trid. sess. 25. de Ref. cap. 1. l. fin. tit. 21. p. 1.* ibi: *Bien pueden darlo, o partiello a pobres, o a Ordenes, o a otros logares, que sean de merced, o a parientes, o a amigos, o a los que los sirven en su vida, quier sean de su linage, o non.* Hanc quidem obligationem expendendi redditus Ecclesiasticos in causas pias ex virtute iustitiae descendere tenent *Navar. de Redit. Eccles. q. 2. monit. 7. Laym. & alij.* Ex charitate orti asserunt *Molin. & alij.* ex virtute religionis procedere dicunt *Lug. de Just. D. 4. sect. 2. n. 16. & alij.* Nullo tamen Jure, nec Divino, aut Natrali, nec ex iustitia, charitate, aut religione, sed solum ex Jure Positivo, & praecipue Ecclesiastico hanc obligationem inductam esse tenent *Soto de Justis. lib. 10. q. 4. art. 3. Less. de Just. lib. 2. cap. 4. n. 47. & alij.* nec enim facile appareat ex quo alio capite haec oriatur obligatio: quin, & nostra sententia satis clare deducitur *ex c. 7. 1. q. 1. c. 13. 12. q. 2.*

c. fin. 1. q. 1. Trid. sess. 25. de Ref. cap. 1. l. fin. tit. 21. p. 1. Nec enim ex iustitia haec oritur obligatio, cum ipsi Clerici sine Domini redivituum Ecclesiasticorum, nec constat, quod Ecclesia hanc obligationem Clericus imposuerit, nec quod fideles beneficiorum, & praebendarum fundatores sub hoc modo, vel conditione sua bona beneficiis fundandis donassent: ac proinde non est imponenda ipsis Clericis, nec alijs accipientibus, obligatio restitutionis, si forte in alios usus tales redditus expendantur. Nec etiam ex charitate haec obligatio provenit, cum charitas solum obliget graviter, in extrema, vel saltem gravi necessitate pauperibus subvenire. *D. Thom. 2. 2. q. 32. art. 5. in corp. & alij.* & aliunde confert, quod etiam extra hos casus peccent Clerici, bona huiusmodi in usus profanos expendendo. Deinde ipsi satisfaciunt, si in cultum Divinum promovendum, vel ad beneficia fundanda, vel etiam ad alia opera, quae non sunt charitatis, applicent, ac per consequens liquet, quod non tenentur ex charitate huiusmodi bona pauperibus elargiri. Nec item provenit haec obligatio ex religione: cum tales redditus sint merè temporales, nec apparet, cur eorum usus, & applicatio ad causas profanas esset contra religionem: vel si hoc diceremus, similiter habenda esset contra religionem applicatio bonorum patrimonialium, & quali patrimonialium ad usus profanos, cum talia bona ejusdem naturae sint cum beneficiis: quod sane nullus dicit. Restat ergo, & deducitur per legitimam consequentiam, quod haec obligatio ex praecipuo Ecclesiastico descendat, fundato quidem in eo, quod haec obligatio valde expediat Clericorum decentiae, & valde utilis sit ad Clericos continendos in honestate ad fidei adificationem, ad cultus Divini augmentum, & maxime conformis fundatorum institutioni. Quando autem dubitatur quo titulo adquirentia sunt bona a Clerico relicta, continentur adquirentia titulo Ecclesiae, vel beneficii, nisi probet Clericus ex propria industria adquisisse, vel ex proprio patrimonio ea habere. Quod si patrimonialia habebat, credendum est, quod fructus beneficii applicarit ad congruam sustentationem potius, quam bona patrimonialia: & ad suos haeredes spectabunt ea, quae non proveniant ex rebus Ecclesiae; quod si Clericus aliquid ex bonis Ecclesiae emat, nomine Ecclesiae debet facere instrumentum: & contra verò debet nomine proprio

instrumentum facere, si ex proprijs patrimonij bonis aliquid acquirat, vel emat, *Arg. c. 21. 12. q. 1. l. 6. tit. 21. p. 1.*

T I T. XXXI.

De Testamentis, & ultimis voluntatibus.

233 **U**LTIMA voluntas genericè sumpta quinque species continet: videlicet: testamentum, codicillum, legatum, fideicommissum, & donationem causa mortis. Testamentum sic dicitur, quasi testatio mentis sit, seu mentis coram testibus declaratio. Et sic à Modestino definitur: *Est voluntatis nostrae iusta sententia de eo, quod quis post mortem suam fieri vult.* *L. 1. ff. Qui testament. facere,* quod alij sic explicant: *Est ultima voluntas directam heredis institutionem continens:* dicitur namque ultima voluntas: quia solum post mortem fit irrevocabilis, facit illud Apostoli ad Hebr. 9. v. 17. *Testamentum in mortuis confirmatum est: alioquin nondum valet, dum vivit, qui testatus est.* Et idcirco communiter vocitatur, quod ultima voluntas sit *deambulatoria usque ad ultimum vitae spiritum.* Etiam solet testamentum supraeae voluntatis elogium appellari. *c. 3. h. t. & sanc.* cum teste Constantino in *L. 1. C. de Sacrosanct. Eccles. nihil sit, quod magis hominibus debeatur, quam ut supremam voluntatis, postquam jam a'ia velle non possunt, liber sit stylus, & licitum, quod iterum non redit arbitrium:* Juri Naturali esse valde consentaneam testamenti factionem, tenerendum est. *Covar. 3. Var. cap. 6. n. 7. Molin. de Just. tr. 2. D. 124.* Et cum apud omnes fere Gentes in usu semper fuisset, etiam Juris Gentium esse dicitur. Sed cum nullus possit disponere de aliqua re, quando ejus dominium non habet, & testator in hunc casum disponat, quando scilicet, morte ejus, dominium, quod in suis rebus habebat, extinctum est: siquidem *mors omnia solvit:* ideo, ut haec voluntas rata habeatur, fuit necessaria Lex Civilis talem dispositionem ex se infirmam, corroborans: hinc & quia plures solemnitates Jus Civile induxit, Juris Civilis testamenti factionem esse, dicendum est: ac per consequens testamenti factio potest abrogari per legem, statutum, vel consuetudinem: nam etiam si originem ex Jure Naturali trahat, non est Juris Naturalis praecipivi, sed

permissivi tantum: quod quidem mutari, & circumscribi à Jure Civili utique potest.

234 Olim quidem duo genera testamentorum in usu fuerunt; quorum altero in pace, & otio utebantur, quod *calatis Comitij* appellabant: hoc est coram Populo in Comitij congregato: altero cum in praedium exituri erant, utebantur, & *praecinctum* dicebatur, & coram Commilitonibus fiebat, quibus accessit tertium testamentorum genus, quae dicebatur *per as, & libram:* quod quidem per emancipationem, id est, imaginariam quamdam venditionem agebatur, quinque testibus, & libripende, Civibus Romanis puberibus praesentibus, & eo, qui familiae emptor dicebatur. *§. 1. Instit. de Testam. ordinand.* Testamentum hodie, his jam abolitis caeremonijs est duplex: aliud namque est *solemne*, quod scilicet, praedictis solemnitatibus ex aliquo privilegio, sui favore non indiget. Rursus Testamentum aliud est *scriptum, nuncupativum* aliud. *Scriptum enim. Hispanè: Abierto* est illud, in quo testator coram testibus, non in scriptis, sed viva voce suam voluntatem declarat. Scriptum autem plures solemnitates de Jure Civili requirit: videlicet, quod haeres expressis verbis instituitur, & nomen heredis scribatur propria testatoris manu, vel si aliena testamentum sit scriptum, testator propria manu scribat: vel si hoc non fiat, adhibendus est octavus testis, qui nomine, testatoris subscribat. Et sic subscriptum debet testator testibus ostendere, dicendo, in eo suam ultimam voluntatem contineri. Debent insuper adhiberi septem testes, qui non sint Lege prohibiti in alijs causis testificari: debentque esse rogati, seu ad hoc vocati, & invitati: & etiam puberes, id est non minores quatuordecim annis, item masculi, non feminae: liberi, non servi. *§. 6. Instit. de Testam. ordinand.* & ita praesentes adesse debent, ut testatorem audire, & videre possint. Deinde testis debet esse sane mentis, non mutus, nec surdus, nec cecus: item haere imple testis esse nequit: legatarius tamen bene testis adhiberi valet. *§. 10. & 11. Instit. de Testam. ordinand.* nec testis potest aliquis domesticus esse, nec enim filius in testamento patris testificari potest, nec pater in testamento filij, nec frater in testamento fratris. *§. 10. Instit. de Testam. ordi-*